

היכל

מיליון שוביני בגשינת ותרנות
שול מרנא ורבנא החתם סופר זינ"א

החתם סופר

גליון ל"ד • פרשת ויצא • ט' כסלו תשפ"ו

בפתח ההיכל

תפילת ערבית - תוספת התקדשות

ו'יפגע במקום וילן שם' (כח, יא), ודרשו חז"ל (ברכות כו:): מכאן שתיקן יעקב תפילת ערבית, פגיעה לשון תפילה. והנה רבינו בדרשוני עמד על פשר דבר שדוקא תפילה זו שתיקן יעקב בחיר האבות, אמרו חז"ל שהיא רשות (ברכות כז:), 'הלל דבר הוא'.

ומבאר רבינו, דאדרבא, אכן היות יעקב בחיר האבות היא הנותנת שתהא דייקא תפילתו רשות ולא חובה. והיינו על יסוד דברי החובת הלכות (שער עבודת אלוהים פ"ג) דעשיית המצוה מתוך אהבת ה' ניכרת ומתבטאת במה שמוסיף האדם על עצמו יתר על מה שמחוייב עוד ועוד. ובזה מבאר רבינו מאמרם ז"ל (יבמות קט:): 'מי שאין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו', היינו שאם מצמצם עצמו ומעמיד עצמו על קו החיוב דיקא, ניכר מזה שעשייתו היא על כרחו ולא בהתלהבות ולב שלם.

ומעתה: 'והיינו נמי בתמידים וכנגדן ב' תפלות המחויבים הן על עיקר העבודה, אמנם אחר שיצאנו ידי חובה אנחנו מוסיפים תפלת רשות ערבית, והיא חשובה נגד הכל, והיא כנגד איברים ופדריים (ברכות כ"ו ע"ב), שכבר נגמרה העבודה ואין חיוב על הכהן בלילה בצנורא ולהשגיח על האיברים כלל אם יוצת בהן האש או לא, ומ"מ מחפצו ורצונו גם בלילה לא שכב לבו, וזו היא עבודה הנבחרת, והיא תפלת יעקב מובחר שבאבות."

גם בתשובה הידועה מרבינו מרדכי הלר"ק הישחמ משה אודות הנהגת התפילה בנוסח ספרד (או"ח ס"ק קצד), מעתיק רבינו פירוש זה במאמרם 'מי שאין לו אלא תורה כו', ומכח זה מבאר שם את דעתו שאין לקבוע התקדשות מסויימת כהנהגה כללית, אלא אדרבה ענין ההוספה על קו החיוב הנובע מאהבת הש"ת הבווער בלב, מתבטאת אצל כל אדם בגוון שלו דיקא, דאם כבר נקבע התוספת להנהגה קבועה, שוב אין בה תוספת התחייבות: וז"ל: "האמת לא אכחיד, כי מרגל בפומי כי כל האמור להלכה בש"ע היא תורה נתונה לכל ישראל בשוה ואין בודד במועדיו, אכן מי שאין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו, כי זה נעשה מצות אנשים מלומדה ואב לבנים יודיע, ע"כ כל המתחסד עם קונו ניכר במעללו מה שלבו בודה לשם ה' להזיר נזיר מכל מה אשר ידבנו לבו, ובזה אין סגנון א' עולה לשנים, כי אין לב ב' בני אדם שוה באהבת ה', ולכן נקראים בני כושיים משונה במעשיו, אך רק משונה באורו אבל תוכו מתאחד עם כל ישראל, ואך לעשות עדה שלמה כלם יתחסדו במנהג א' לכולם א"כ היא גופי' נעשה חק לישראל ומצות אנשים וזה אי אפשר..."

א סריאקן לטל
פאן ארבע

שלא יבש המעיין

ספרים חדשים מתורת רבינו החתם סופר

ליקוטי הערות
על שו"ת חתם סופר

יצירת פאר של האנן הגדול רבי ישישכר דוב גולדשטיין זצוק"ל. ליקוט ממאות ספרים אשר דנו ופליגו בתורת מרן מסודר ע"פ סדר התשובות בטוב טעם ודעת.

סדרה זו רואה אור מחדש במהדורה מאירת עיניים ברוב פאר והדר ע"פ מכון חתם סופר.

מחברי ספרים חדשים בתורת רבינו החתם סופר זצוק"ל לפרסם את ספריהם במדור זה, chasasofers@gmail.com, לפרטים ניתן לפנות לאמייל:

פנינים מתורת רבינו

ערוכים בשפה ברורה לשולחן השבת

הטעם שהראה הקב"ה ליעקב עתה שכרן של שומרי שבת

הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אִתָּה שָׁכַב עָלֶיהָ לָךְ אֶתְנָהּ וְלִירְעָהּ, וְהָיָה יִרְעָה כְּעֶפֶר הָאֶרֶץ וּפְרָצָת יָמָה וְקִדְמָהּ וְצִפְנָהּ וְנִגְבָּהּ (כח, יג - יד).

מכאן למדו חז"ל (שבת קיח). שכל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים, ויש להבין למה דיקא עתה הראה לו הקב"ה שכר שומרי שבת.

ויראה לי כי הוא משום שאמר לו עתה הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה, ופירש"י שקיפל הקב"ה לארץ ישראל והניחו תחתיו שתהיה נוחה ליכבש לפני בניו. והנה אין ספק כי שהראה לו הקדוש ברוך הוא ברוח הקודש אופן כיבוש בניו את ארץ ישראל, שתחילתו יהיה נפילת יריחו ביום שבת קודש, אשר על כן החרים יהושע את העיר מדין "מעשה שבת" (פירש"י שם יהושע ו, יז), וכיון שכן הראה לו הקב"ה ליעקב דיקא עתה שכר שומרי שבת כראוי שיזכו לנחלה בלי מצרים.

(דרשות דף שט"ז ד"ה ואמר)

אילו ידעתי שהמקום קדוש ונקי לא ישנתי
אלא הייתי עוסק בתורה

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי (כח טו).

פירש רש"י: אילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה.

הנה לעיל (פסוק יא) פירש רש"י על הפסוק וישכב במקום ההוא "במקום ההוא שכב, וי"ד שנה לא שכב אלא עסק בתורה", וקשה אמאי לא עסק בתורה גם עתה, ולמה זה שכב לישון. ויש לומר על פי מה שכתב רמב"ן פרשת תולדות (לעיל כו כא) דיצחק סבר דמה שאין שם שמים שגור בפי עשו, הוא מפני שהולך ביער החיות והמקומות אינם נקיים, על כן לא הרגיל עצמו להיות שם שמים שגור בפי, מפני שנמצא תמיד במקומות המטונפים.

ויש לומר דכן היה באמת אצל יעקב, שבבואו למקום ההוא היה ירא מפני החיות, ולכן עשה מרזב מאבני המקום, ואף שבשעות היום מצינו שהתפלל תפילת ערבית ולא חשש לחיות, הוא מפני שבאור היום ראה מה שלפניו, אך בלילה שהחושך יכסה ארץ, חשש יעקב שיזדמנו שמה חיות ושרצים ואינו ראוי לעסוק בתורה במקום שאינו נקי, על כן שכב במקום ההוא ולא עסק בתורה. אך שכללם לו חלום נבואי, ידע כי לא ירעו ולא ישחיתו בהר קדשי (נשיה יא ט), אם כן ודאי אין חשש שיעבור שם חיה או שרץ. לכן עמד ואמר 'אילו ידעתי לא ישנתי', אלא הייתי עוסק בתורה כמו י"ד שנה שבבית עבר.

(ע"ת עמוד קמ"ג)

כשנתבשר שעומד לחזור לארץ ישראל
מיד וישא רגליו וירדון

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה (כח י).

הנה כאן כתיב "וילך חרנה", שהוא לשון הילוך ולא במהירות, ולקמן (כט א) כתיב 'וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם', משמע שנזדרז בהליכתו כלשון "וישא רגליו" (ע"פ פירש"י). ויש לפרש, דמתחלה יצא לאט לאט מארץ ישראל לחוף לארץ, וכדין היוצא מבית הכנסת אל יפסיע פסיעה גסה (ברכות ו ע"ב), אלא שאמר חז"ל (שם) הני מילי למיפק אבל למיעל מצוה למירהט, ופירש מהרש"א (ד"ה לא) שיוצא על מנת לחזור ולכנס, על כן ירוץ ביציאתו כדי למהר חזירת ביאתו, אם אכן אף כאן, מיד כשנתבשר יעקב "והשיבותיך" (להלן טו), אם כן מצוה לרוץ ביציאתו כדי למהר חזירתו, על כן וישא רגליו וילך ארצה בני קדם.

(ע"ת עמוד קל"ו)

האדם צריך ליגע עצמו בפירוש ובדרוש,
ומשמים יקבל רמז וסוד

וַיַּחֲלֶם וְהָיָה סֵלֶם מִצָּב אֶרֶץ וְרָאֵשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמַיִמָה וְהָיָה מִלֵּאכֵי אֱלֹהִים עֲלִים וְיִרְדִּים בּוֹ (כח, יב).

במדרש רבה (ס"ח ט"ו) כתב שסלם זה סיני, כי סלם בגימטריא סיני. ואחרו חז"ל (חולין צא): "מלאכי אלוהים עולים ויורדים בו, עולים תרי ויורדן תרי".

ויש לפרש בנרמז בזה ד' חלקי פרד"ס התורה: פירוש, רמז, דרוש, סוד, וד' מלאכי אלקים ממונים על זה, כל אחד על חלק אחר בתורה, ועל האדם לייגע עצמו בתורה באמת בשתי אלו, פירוש ודרוש, שזהו בדינו, ובזכות שתי אלו הקב"ה פותח לו שערי חכמה בשתיים האחרים, רמז וסוד, שמגלגל לו רזי תורה, וזהו מלאכי אלקים, היינו המלאכים הממונים על פרד"ס התורה, שתיים מהם עולים ושתיים יורדים, דהיינו כששתיים אלו פירוש ודרוש עולים מיגיעת האדם, אזי יורדים כנגדם שתיים האחרים רמז וסוד.

(דרשות ח"ג דף ק"ח ד"ה והנה)

מעלת הצדיק גדולה ממלאכים, והם תלויים בו

וְהָיָה מִלֵּאכֵי אֱלֹהִים עֲלִים וְיִרְדִּים בּוֹ. (כח יב)

רמז כי מלאכי אלקים מתעלים ועולים במדרגה וגם לפעמים יורדים הם ממדרגתם, והכל תלוי בו", כלומר בצדיק, כי מעלת הצדיק גדולה הוא ממלאכי השרת, והם תלויים בו, ובו הם עולים ויורדים, כי אין רשות למלאכים לומר שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה כדאיתא בגמרא (חולין צא ע"ב).

(תר"מ עמוד ק"ז)

חייגו:

0733.454.678

12/12 תתי 2020

אדר"ב:

1-605.615.70.10

טעמו וראו כי טוב

מאות שיעורים חדשים, שיחות, וסיפורי קודש
מתורת מרנא החתם סופר זינ"א

לשה"ק אידיש אנגלית צרפתית

כמו"ז תוכלו בקו זה להירשם לקבלת הגיליון,
ואפשרות מענה על מדור 'לחידודא'קו היכל
החתם סופר

ואתפלל כדת

עדברי נאוי הדורות העפלים בתורתנו

אין זה כי אם בית אלוקים:

אין נבנה בית המקדש על הר המוריה - והלא נאסר ההר משום 'נעבד'?

אין נבנה בית המקדש על הר המוריה והלא עבדו שם הגויים ונאסר משום 'נעבד' * לפני העקידה היה הר המוריה עמק ונהפך להר בזמן העקידה * למה לא חזר ההר ונאסר בשעת העגל? * תירוץ הגהות מהרש"ם: בשעת מ"ת נעקרו ההרים ממקומם, והו"ל כע"ז שביטלו

אין נבנה בית המקדש על הר המוריה והלא עבדו שם הגויים ונאסר משום 'נעבד'

בטרם כניסתם לארץ נצטוו ישראל (דברים יב, ב): "אֲבָד תֹּאבְדוּן אֶת כָּל הַמִּקְדָּשִׁים אֲשֶׁר עֲבָדוּ שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אִתָּם יָרִשׁוּ אֹתָם אֲלֵהֶם עַל הָהָרִים הָרָמִים וְעַל הַגְּבוּעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רִעְנָן". ובמתני' בפרק כל הצלמים (ע"ז מה) ילפ' ממקרא זה תרתי: א' דכונת התורה להורות על מקומות אלו הרים, גבעות, ותחת כל עץ, דמסתמא נעבדו ע"י הגויים. וכקביעת חז"ל 'כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה ועץ רענן, דע שיש שם עבודת כוכבים'. ב' דההרים עצמם אין נאסרים, דכתיב אלהים על ההרים ולא ההרים עצמם אלהיהם. אמנם לקמן מינה בסוגיית הגמ' (זב, מ) מסקי', דהני מילי להדיס, אבל לגבוה נאסר אף ההר עצמו.

והקשו בתוס' (מה, ד"ה כל) בשם הירושלמי, דאם אכן כל מקום שאתה מוצא הר הרי שמסתמא נעבד מקום זה, ונעבד נאסר לגבוה, א"כ אין נבנה בית המקדש על הר המוריה, הלא גם שם מסתמא עבדו שם הגויים ויש לנו לאסור לגבוה. ותרצו דעל פי נביא נבנה שם. ובקדמונים נתקשו בזה דהא אין נביא רשאי לחדש דבר לשנות מד"ת.

לפני העקידה היה הר המוריה עמק ונהפך להר לאחר העקידה

ורבינו החתם סופר מביא לפרש בזה במקומות רבים (ש"ת י"ד ס' רלג ועוד) בשם רבו המובהק הנשר הגדול רבי נתן אדלער זצ"ל, דאין כונת הירושלמי דעל פי נביא הותר הר המוריה למרות שעבדו שם הגויים ונאסר, אלא דעל פי נביא נתברר דליכא כלל איסור בזה. ובזה מיושב מה שתמחו הקדמונים על דברי התוס' שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר נגד דיני התורה [אם לא לצורך שעה, וביהמ"ק קבוע היה].

והיינו, דבמדרש דרש'י בפרשת העקידה דמעיךקא כתיב (בראשית כב, ד) וירא את 'המקום' מרחוק, ולקמן מינה מתואר המקום כהר ה' יראה (שם ד). ודרשו שם: "וירא את המקום מרחוק, שראה אותו מקום עמק ולא הר, והתפלל ואמר אין כבודו של מלך לשכון בעמק, ונעשה באותו היום הר...". ובזה ביארו הפוסק 'אשר יאמר היום בהר ה' ראה', דבאמת רק באותו יום נעשה הר, ולפני"ז היה 'מקום' דהיינו עמק.

ומעתה נמצא לפני זמן עקידת צחק, לא היה הר המוריה הר, וממילא לא נעבד ע"י הגויים שהם עובדים את ההרים והגבעות. ואחר שנעשה הר כבר ניתנה הארץ לאברהם אינו ושוב אין הגויים יכולים לאסור דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. וזהו ביאור דברי הירושלמי דעפ"י נביא היתה, היינו דגילה להם נביא דכך היה המציאות שהיה עמק לפני זמן אברהם ולכן לא נאסרה ע"י הגויים.

זהו ביאור דברי חז"ל על יעקב אבינו ששם אבנים תחת ראשו משום צער החורבן

ובדרשות רבינו (ל"א אב, שש טור ב) מובאת ההשלמה למימרא זו בשם רבו, והוא על מה דא' במדרש בפרשת (ב"ר ס"ח יג) ששכלן יעקב בבית אלוקים ראה חורבן בית המקדש ונצטער, ולכן השים אבנים מראשותיו. והביא הרמ"א דברי חז"ל אלו בהלכות תשעה באב (תקנה ב) ויש בני אדם משימים אבן תחת מראשותיהם, זכר למה שנאמר ויחם מאבני המקום, שראה החורבן. ודקדק הגרנ"א על דברי רז"ל מהיכן בא להם רמז על כך שראה החורבן, וביאר שחרמנו הוא ממה שכתב 'ויפגע במקום', ולמה לא נאמר ויפגע 'בהר', "אחר שזכר נעשה הר בתפלתו של אברהם אבינו ע"ה מאי טעמא אמר עתה לומר ויפגע במקום".

"אלא על כרחך שנראה לו ליעקב כמקום עמק לרמוז על החורבן, ערו ערו עד היסוד, ואמר כי בא השמש שלא בעונתה פתאום וכו'..." ונמצא שפיר מרומז בקרא הא דראה החורבן, במה שנכתבה הר המוריה כ'מקום' ולא כ'הר'. ומסיים רבינו "אלו דברי מ"ו הגאון זצ"ל, ודפח"ח".

דברי רבינו: בבית המקדש ליכא הכלל שאין נביא רשאי לחדש בו

גם באו"ח סימן רח, שכתבו הידועה להר"צ חיות ביסודות הדת, הביא רבינו דבר זה בשם רבו, ואף שם מסיים בביאור

דברי הירושלמי 'שעל פי נביא היה' באופן אחר מרבו. וכלשונו 'עד כאן דברי הרב מכאן ואילך דברי התלמיד'.

וסיבת השינוי שם הוא לכא' מחמת מה שייסד שם רבינו, דהכלל שאין נביא רשאי לחדש בו דבר מעתה, הוא לא רק כשהנביא 'משנה' מדברי תורה, אלא גם לסמוך עליו בנוגע לדברי תורה עצמם, להכריע מהו האמת עפ"י תורה, ג"כ אי אפשר, ומעתה לא יספיק תירוצו הגרנ"א דהנביא יורה איזהו ההר שלא נעבד, דגם בזה תורה לאו בשמים הוא.

ועל זה כתב רבינו ליישב דגבי בית המקדש רשאי הנביא לחדש, והטעם משום דכתיב במשכן (שמות כה, ט) 'ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשה' ודרשו חז"ל (שבועות טו) וכן תעשה לדורות, ופירש רבינו 'וכן תעשה לדורות' היינו שכמו שהמשכן נעשה באופן של 'אני מראה אותך' כך יהי גם לדורות שהקב"ה יורה לנביאים אופן עשיית המקדש. נמצא מעתה דשפיר אין במקדש משום אין נביא רשאי לחדש בו דבר "כיון שהקב"ה התנה בתחלה שיבנה כאשר אני מראה, א"כ אין כאן חידוש שחידש הנביא...", ושפיר יבוארו דברי הירושלמי שנתקדש הר המוריה 'על פי נביא'.

מיד בעת העקידה הקדיש אברהם אבינו את הרב המוריד

והנה נכד רבינו, החתן סופר (ח"א שער הקרבנות והכפרה אות א) הביא דברי רבינו דלעיל בשם הגרנ"א, ותמוה עליהם תמיהה עצומה וכן כתבו לתמוה אחרונים נוספים, שהרי בגמ' (נג) דנו על מה שאסרה תורה בכמה פסוקים את עצי האשירה שבארץ ישראל, והלא ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו, וא"כ אין האדם אוסר דבר שאינו שלו ואין נאסרו. ואמר' ע"ז בגמרא: "אלא מדפלחו ישראל לעגל גלו אדעתיהו דניחא להו בעבודת כוכבים, וכי אתו עובדי כוכבים שליחותא דידהו עבדי", והיינו דמאחר שחטאו ישראל בעגל וגילו דעתם שניחא להו בע"ז, שוב יכולים גם חפציהם להאסר אם יעשו אחרים ע"ז. ומעתה לכא' נפיל תירוץ הגרנ"א בבירא, דהן אמת שכשנעשה הר כבר היה שייך לאברהם, אך עדיין כשחטאו ישראל בעגל יכול שוב להאסר ע"י הגויים, ותמוה תו אין בנו בה המקדש.

וכתב החתן סופר 'ושאלתי דבר זה מפי הגאון מהר"י אסאד ולא מצא מענה לתמיהתי, ונצטערתי בזה הרבה', עד שראה בדברי רבינו עצמו במקו"א שנגע בתמיהה זו. והוא ביו"ד ס' רלג (שני סימנים אחר הסימן הנ"ל), שנדפס שם תשובת רבינו לרא"ז מרגליות ה'בית אפרים', ומותכן תשובת רבינו נראה דהבית אפרים נתקשה בתמיהה הנ"ל, וכתב ליישב מעצמו דכשנעשה הר המוריה מעמק להר, מיד הקדישו אברהם אבינו לשם מקדש, ושוב אינו יכול להאסר ע"י הגויים, דע"ז אין מועיל גילוי הדעת של ישראל בזמן העגל דניחא להו בע"ז, שהרי כבר גם אינו משל ישראל.

ועל זה השיבו רבינו החת"ס שם, דודאי לכך נתכוין הגרנ"א בתירוץו, ובולשו רבינו: "מ"ש הדר"ג והאר"ק מאוד בדברי מ"ו זצ"ל ולבסוף כל האורך העלה שכוונתו ה' כיון שהוקדש לגבוה שוב אינו נאסר ע"י אחר, פשוט שכך היה כוונת מ"ו ז"ל, ולא הוצרכתי דבר פשוט כזה לפני הדר"ג שנגלו אליו תעלומות חכמה".

תירוץ הגהות מהרש"ם: בשעת מ"ת נעקרו ההרים ממקומם והו"ל כע"ז שביטלו

בהגהות מהרש"ם (ע"ז מה) כתב בשם ספר 'ידי משה' לתרוץ דברי הירושלמי הנ"ל, דמה שלא היה חשש לבנות הבית על הר המוריה, היינו משום דכל ההרים נתלשו בשעת מתן תורה, וכמו שאמרו חז"ל (מגילה כט) שבאו כל ההרים לשמוע תורה בשעת מתן תורה 'וע"ז גם רבינו בחי' טעמא יט, כד ע"ה' ההרים רקדו כאילים דהיינו נעקרו משם ממקומם]. ומעתה כיון דבשעת מתן תורה נתלשו ממקומם פקע איסורא מיניהו דהו"ל כע"ז שחסרה ושנשברה שנתבטלה.

אלא דתמיהו על דבריו, שהא ניחא על מה שעבדו עד מתן תורה ובשעתו (ע"ז ש"ת רעק"א תניא סי' ק), אבל מה יועיל זה על מה שעבדו לאחר מתן תורה עד זמן העגל. וצ"ע. אם לא שנאמר דגם הוא לא רצה לתרוץ אלא את מה שהיה קודם שזכה אברהם בארץ, דזה נתבטל בשעת מתן תורה אבל מה שהיה אחר זכיית אברהם [ואולי אף הקדשתו כדלעיל], זה בלא"ה לא קשיא.

מדור נושא פרסים: הגרלות מיוחדות בין המשיבים

להודות

חידושים עיוניים עיתונותי ז"ע

וישפם יעקב בפקד ויחם את האבן אשר שם מראשותיו וישם אתה מצבה ויצק שמן על ראשה - ויל"ע אין עשה יעקב מהאבנים שלמראשותיו מצבה לגבוה, הא קי"ל במנחות כב. דדבר שנושמש בו הדיוט אסור לגבוה

ש"ת חתם סופר או"ח ס"ח מ

רשימת הזוכים לחודש חשוון:

פרס ראשון: 1000 ש"ח

הבה"ח נפתלי קרפמן הי"ו מודיעין עילית

פרס שני: 400 ש"ח

הרב מרדכי חנא צוקרמן שליט"א בית שמש

הבה"ח אהרן שפייער הי"ו ישיבת פוניבז בני ברק

הבה"ח שמואל דוד סגל הי"ו ישיבת באר אברהם - בית שמש

בין המשיבים בחודש כסלו, תתקיים הגרלה

פרס ראשון: 1,000 ש"ח

פרס שני: 2 זוכים כ"א בסך 400 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

1. בנדרים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר"
2. בטלפון 0733.454.678 שלוחה 4 (לאחר בחינת השפה)
3. במייל CH3131325@gmail.com
- יש לציין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.

יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

בקרב קדושים

שבחי עין ז"ע עפ"י צדיקי וצארי הדורות

הגה"ק מהר"ם ש"ק (ה)

לא סר מן הדרך שראה מרבו אפילו כמלא נימא רבותי הלא תדעו כי שר וגדול נפל בישראל, אבל דעו כי לא הגאון הצדיק הזה בלבד נסתלק מאתנו עתה, אך גם מורן מו"ר החתם סופר ז"ע נסתלק עתה, כי על ידי הצדיק גל רבותי יחיו אתנו עמו, על דרך שאמרו רז"ל (יבמות צו ע"ב) על אגורה באהלך עולמים, על ידי שאומרים שמועה מפיהן בעולם הזה שפתותיהן דובבות בקבר, ועוד נחשב כאילו הוא חי וקיים כפירש"י שם. וכל אשר הכיר את מרן בעל החתם סופר ואת תלמידיו הלזה, עינו תעידהו שהלך בדרכו ממש, לא סר מן הדרך אשר ראה מרבו ימין ושמאל אפילו כמלא נימא, וכל דברי תורתיו שגורים ושגונים היו בפיהו, ואמרותיו הטהורים יוצאים מפיו כניצוצות בוערות, וקדושתו נגדו תמיד. ועתה כי נסתלק תלמידו גם החתם סופר נסתלק עמו, ואתו תמות הרבה חכמה ששמע ממנו, ומי יורה דרך, ומי יתיר עגונות בנות ישראל, אוי לנו כי חטאנו.

הקול אשר זצ"ל בהספדיו על מהר"ם ש"ק ז"ע, קול אריה פרשת יתרו

טורח ליישב כל דברי תורת החתם סופר

היה מרגלא בפיהם של ה"יד סופר" זצ"ל ואביו בעל 'התעוררות תשובה' זצ"ל, כי 'כל זמן שהמהר"ם שיק היה חי, לא היה חתם סופר מוקשה' [ובלשון ק"ק 'כל זמן יד מהר"ם שיק האט גילעט, איז נישט געווען קיין שווערע חת"ס'], כי כל 'חתם סופר' המוקשה שהביאו לפני רבינו ז"ע היה מיישוב בטוט"ד.

כ"ק אדמו"ר מערלין בעל אמרי סופר זצ"ל

חייו ומשפחתו - בגידול צאצאיו (ח)

לקבל תנחומין ואמר שה' לו להילד נשמה גדולה מאוד, וסיפר הגרש"ס שראה שאיש א' זר נכנס לאביו ואביו סגר את הדלת אחריו והתבודד עמו, ואחורי הדלת נשמע כי מדברים יחד זמן רב, והיה הדבר לפלא על אביו אשר הסיח דעת כל כך מהאבלות, וכאשר יצא האיש נכנס הגרש"ס וראה את פני אביו שנשתנו לטוב ופניו מפקים חדרו ושאלו על מהות האיש ההוא ואמר לו שהוא אליהו הנביא זכור לטוב ואמר רבינו וכי זה הוא דבר חידוש על אביכם ז"ל וסיפר. הר"ב משמש כי כשיצא הגרש"ס משם אמר רבינו זצ"ל לאנשיו הוא מספר חידוש שראה אצל אביו את אליהו הנביא ז"ל ובאם הייתי יודע שיה' תועלת עבורכם הייתי מראה לכם הרבה פעמים את אליהו הנביא.

מאיר עיני הגולה ח"ב אות תריג, ועי' מה שהעיר בזה בפנקס המוהל (לר"ז קינסטליכער) עמ' קכט, דלכא' נפל טעות בעובדא זו דבשנת תקפ"א היה המכתב סופר בן שנתיים ימים בלבד

מורה לבנו לכתוב בלשון אידיש בשביל שתבין אמו

אבקשך אהובי בני נ"י כאשר תכתוב לי, אז תשתדל לכתוב גם איזה שורות בלשון יידיש כגון משלומך הטוב ומשלום ב"ב וכיו"ב, כדי שגם אמן תבין, ומונח בזכרוני שראיתי בפרעשבורג כשהייתי חוסה תחת צל אדמו"ר הגאון בעל שבט סופר, מכתב מהחתם סופר ז"ל שכתב לבנו ג"כ זאת, ומי לנו גדול ממנו ז"ל.

הג"מ אשר אנשיל מילר אב"ד פעטרושאן, שו"ת חיי אשר סימן צו

מברך באריכות ימים לבתו מרת שמחה בליל הסדר

שמעתי מהגאון רבי אברהם דוד הורוויץ זצ"ל אב"ד שטרסבורג חבר הבד"ץ העדה החרדית, שהיה מספר בביקורי החג ביו"ט אצל אבי מורי (מהר"ם דושינסקיא זצ"ל גאב"ד ירושלים), ששמע (מבתה של) הרבנית שמחה ע"ה, פעם אחת בליל פסח בעת שמרן זיע"א עשה "יחץ", ונהג אח"כ להניח חלק המצה על כתפו ולהתהלך ולומר ככה יצאו אבותינו ממצרים. נענתה לאביה: "דו זעסט דאך אויס ווי איין זאמט טרעגער".

אביה מרן החתם סופר זיע"א שמח מאוד בדבריה, שזכה בכך לקיים מצות סיפור יציאת מצרים כראוי. אמר לה: זאלסט לאנג לעבן. ונתן לה גביע של כסף מתנה, מחמת כך. ואכן זכתה והאריכה ימים יותר מכל בני ובנות מרן החתם סופר זיע"א, והלכה לעולמה ב"ג אלול תרע"א.

כ"ק אדמו"ר מושינסקיא שליט"א, אוצרות הסופר כב עמ' קב

הזכרת רבינו את בנו אצל הישמח משה

שמעתי מפי קדשו של אדמו"ר הק' וכו' מו"ה משה ט"ב זצוק"ל (הישמח משה זי"ע), כי פעם א' בא לו מכתב בערב יו"כ מהרב הק' וכו' דק"פ פ"ב [מרן החתם סופר] זצוק"ל, ובו מבקש ממנו שיתפלל על בנו שנחלה מאד, אמנם הנושא המכתבים באשר כי היה יהודי לא רצה להטריחו בערב יו"כ במסירת המכתבים, ואמר בלבבו שיהיה די אם ימתין במסירות המכתב עד מוצאי יו"כ, כי לא ידע שחוץ הדבר. והנה בעת תפילת כל נדרי נפלה לו לאדמו"ר הק' במחשבתו, ונראה לפניו דמות דיוקנו של הרב הג' דק"ק פרעשבורג, ואמר בלבבו כי אין זאת על מגן, ואפשר כי צריך הוא לתפילה ולרחמים, והתפלל עליו סתם. ובמצאי יו"כ כאשר הביאו לפניו המכתב וקרא בתוכו, שמח מאד כי ראה אשר לא לחינם היה זאת כי בנו של הרב הג' הנ"ל נתרפא.

הג"מ יהודה ליב גרינפלד זצ"ל תלמיד הישמח משה בספרו עה"ת (כת"י), פנקס המוהל (קינסטליכער) עמ' קכט. והוא גירסא נוספת לעובדא שהובאה בגיליון הקודם בענין זה

בזמן חולי ילדיו שנת תקפ"ג לא ביטל שיעור אחד עם התלמידים

הלא בעינינו ראינו בהיותו שוכב על ערש דוי זה כתשעה שנים ביסורים גדולים ובסכנה גדולה ה' מהרהר תמיד בדברי תורה, ואמר איזה שעות לפני מותו מה שחידש, ולא פסק פומיה מתפילות ובקשות, גם ידוע צער גידול בנים בשנת תקפ"ג שכל בני ביתו היו נופלים על מיטותיהם איש איש על חולי הקשה, גם א' מאתנו לא ה' בבריאות, בכל זאת לא בטל שיעור א' עם התלמידים כדבר יום ביומו בהיותו הכל אתו שלם ובטוח...

הכתב סופר זצ"ל בהספדו ככלות ימי השבעה בבית"ג הגדול דפרעשבורג, כתב וחתם סופר עה"ת ודרשות עמ' קנג

אליהו הנביא מנחם את מרן זי"ע אחר פטירת בנו היניק יהודה ליב

הרה"ג ר' שמעון סופר זצ"ל אבד"ק קראקא ה' איזה פעמים אצל רבינו (החידושי הרי"ם מגור) זצ"ל בווארשא, ורבינו כיבדו וחיבבו בפני כל, וסיפר הר' בינים משמש ע"ה, כי פעם א' כשה' הגרש"ס אצל רבינו בווארשא, שאלו רבינו כמה פרטים מעניני אביו החת"ס זצ"ל, ורבינו דיבר אז הרבה בשבח גדולת תורתו וצדקתו וענותנותו של הג' חת"ס זצ"ל. וסיפר אז הגרש"ס לרבינו, כי פ"א ה' לאביו החת"ס סיבה שנלקח ממנו רח"ל ילד שעשועים בן י"ב שנה, והצטער מאוד, ולא רצה

איגוד הצאצאים

של רבינו החתם סופר זי"ע

למע"כ צאצא רבינו החת"ס זיע"א!

לאחר הפעולות המבורכות למען איגוד הצאצאים, ברצוננו להודיע

**כי הרישום לאיגוד הצאצאים
יתאפשר רק עד ליום כ"ה כסליו הבעל"ט**

א' אדר א' תשס"א

הרישום אינו מיועד לבחורים וילדים

הרישום הוא אך ורק בעמדות נדרים פלוס

"היכל החתם סופר - איגוד הצאצאים"

בברכת שלום ייבא האמין ולא יקצץ האילן

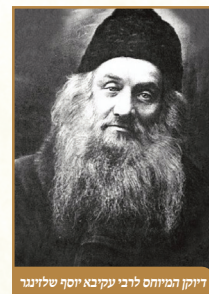
שלא יבוש המעין ולא יקצץ האילן עץ חיים וקיים

עניינא דיומא

שבועי אור עחי רבינו בחשוף זו

עקיבא על שם חותנו (בנוסף לשם יוסף אותו נתן על שם קנינו של הילד הגאון רבי יוסף לוצאט זצ"ל).

ב. דבר פלא התרחש בעת המילה עצמו, כאשר רבינו היה כבר בשנות הזקנה בהם נהג רק למול, והיה מוסר הפריעה לאחר, בדרך כלל לחתנו רבי צבי דוד עהרנפעלד זצ"ל, ועתה בעת המילה חיפשו את רבי דוד צבי, ולא מצאוהו, ורבינו החת"ס גמר בעצמו הפריעה (כלשוננו ב"מוהל ביכלי": "מלתי ופרעתי על ברכי הילד עקיבא יוסף בן רבי יחיאל"), כאשר מיד לאחר מכן הרים החת"ס ידיו הקדושות ואמר "ראו כי פרעתי בלי שהיתה לי צפורן, אליהו הנביא סייע בידיו..." (תורת יחיאל ח"א עמוד א').

דיוקן המיתוס לרבי עקיבא יוסף שלונגר

ביום זה התקיימה ברית מילה שישאר לדורות עולם כברית היסטורית, וזאת עבור ג' דברים מפליאים שקרו במהלך הברית. ברית זו היתה להילד עקיבא יוסף שלעזינגר, מי שלימים גדל לבעל "לב העברי" ושו"ת רבי עקיבא יוסף, היה בנו של רבי יחיאל מתלמידי רבינו החת"ס [גם רבי עקיבא עצמו למד לימים בשיבת פרעשבורג, תחת דגלו של רבינו הכתב סופר, עד שנישא לבתו של הגה"ק רבי ה' מקאלמייא זצ"ל מגדולי תלמידי רבינו החת"ס]. כפי שאמרנו ג' מאורעות מיוחדים ארעו בברית מילה זו, שבו שימש רבינו החתם סופר כמוהל.

ג. בשעת הברית בירך רבינו החת"ס את סב הנימול, ה"ה הצדיק רבי יוסף שמואל שווארץ, שעוד יזכה לשמוע דרשה מהרר הנימול, ואכן כך היה, למרות זקנותו עוד האריך ימים עד אחר הבר מצוה של רבי עקיבא יוסף בו השמיע דרשה לאוזני סביו רבי שמואל, מיד אחר הבר מצוה חלה רבי שמואל ונפטר בשיבה טובה.

א. שם הנימול ניתן ע"י רבינו ועל פי בקשתו, היה זה ביום שבא לפרעשבורג הבשורה הקשה על הסתלקותו לשמי רום של חותן המלך הגה"ק רבינו עקיבא איגר זיע"א, דכבר נסתלק כחודשיים קודם לכן ביום י"ג תשרי (ראה בדרשות דרוש ליום י"ב כסליו תקצ"ח). לאור זאת ביקש רבינו מתלמידו רבי יחיאל, כי יתן לבנו את השם

היכל המעשה

עבודת סיפורי הוד עקדושת רבינו ז"ע

צדיק זה בא לבית מלוני...

אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ שְׁאֵמֵר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (הוֹלִי צ"א ע"ב): "צדיק זה בא לבית מלוני וְיִפְטָר בְּלֵא לִינָה" (רש"י בפרשתנו כח, יז)

רבי מנדל, שקדושתו וטהרתו ליבו עמדו לפניו לפני הכל, לא סירב אפילו להצעה מופרכת זו... שיקולים "קלים" האיך ישא בחור תלמיד חכם יחסן נערה פשוטה העומדת בשוק, לא עמדה אצלו כמפריע כשמדובר בטהרת נפשו, כשירות השמים שלו עומדת על כך המאזנים...

וכן, למרות שהעצה מצאה חן בעיניו, לא רצה להחליט בעצמו מבלי לקבל את הסכמתו של מרא דאתרא הגה"ק בעל ה'ישמח משה'. ה'ישמח משה' שמע את הדברים, והסכים כי עצה נאה היא, אך פסק: "דבר כזה אי אפשר לעשות ללא הסכמת ההורים. שלח להם מכתב מיד, ובקש שיבואו הנה יען כי מציעים לך שידוך הגון".

ואכן כך היה. אביו של הבחור, הלא הוא הגה"ק בעל ה'מראה יחזקאל', יחד עם רעייתו הרבנית, הגיעו במהירות לאוהעל. ה'ישמח משה' פרש בפניהם את כל המעשה, והוסיף כי בעיניו השידוך ראוי למרות שהנערה אינה מיוחסת, שכן "העיקר הוא הייחוס העצמי, ואם הנערה הוגנת ומושלמת במעשיה, הרי היא חשובה יותר ממיחות שמעשיה אינם שלמים".

האב הגדול הסכים, אך הרבנית התקשת לקבל את הדבר. היא הלכה בעצמה לראות את הנערה, ושבה שבורת לב. "לא רק שאינה מיוחסת", לחשה לבעלה, "אף תוארה החיצוני אינו נאה הוא כלל!". במידות ומעשים טובים, ויראת שמים שלה הוא לשם דבר.

למחרת, נכנסו כולם שוב אל הקודש. כאשר הרבנית פרצה בבכי מר בפני ה'ישמח משה', וטענתה בפיה, למה על בנינו לקבל "עונש" כזה לשאת נערה פשוטה זו, הלא הוא מושלם במעלותיו. ה'ישמח משה' שמע את דבריה, ופנה לרבי מנדל, ואמר לו הלא צדקה אמך שרצה בטובתך ככל אם בישראל.

באותו רגע, רבי מנדל, ששמע את דברי האמר, נפל ארצה וזעק ממיריות ליבו תהוה וזעק שקיעה את כל הלבבות: "אבער וועט זיין מיטן קוק? וואס וועט זיין מיטן קוק?!" [אבל מה יהיה עם ההבטה? מה יהיה עם ההבטה?].

כששמע ה'ישמח משה' את זעקתו הקדושה שנחצבה ממעמקי לב טהור וזך, הבין את עומק יראתו וטהרת נפשו של הבחור. הוא קרא להוריו וביקש שלא יתנגדו לשידוך, ובזאת הבטיח להם ה'ישמח משה' "איך בין אייך מבטיח צו זעהן שיינע דורות פון דעם שידוך?" [אני מבטיח לכם לראות דורות יפים משידוך זה].

נוכח הבטחתו של הצדיק, נכנעו ההורים והסכימו. השידוך נגמר בכי טוב, רבי מנחם מנדל נשא לאשה את הנערה מרת רייזל, בתו של רבי יהודה לייביש הלוי קרויס מאוהיל. וברכת הצדיק התקיימה במלואה, משידוך זה יצאו דורות ישרים ומבורכים, שהאירו את העולם בתורתם ובצדקתם לדורי דורות.

למפרע עמד רבי מנדל על עומק כוונת רבו החתם סופר ז"ע שביקשו להטות את דרכו ולהכנס לאהיעל. שם נכונה לו זיווגו גו השמים...

(מקור: עובדא דאהרן פרק ו'. וראה בספר החת"ס ותלמידיו עמו"ש כ"ז, שריבנו החת"ס ביקש מתלמידו רבי מנחם מנדל פאנעט לטיל עמו כל ערב שבת כעשרה רגעים, והיה קורא לו בחביבות "דער זיידענער בחור" על שם בגדי המשי שהיה לובש בשבת כמנהג בנן של קדושים מעדת החסידים. מה שלא היה מראה נפוץ בישיבת החת"ס. וראה באגר"ס מכתב ע"ד מובא אגרת שכתב אביו בעל המראה יחזקאל ז"ע לחת"ס, בו מודה לו על שמקומו לבנו רבי מנחם מנדל ביתר שאת)

צינו של הגה"ק רבי מנחם מנדל מדעש ז"ע

בין חומותיה של פרשבורג המעטירה, בצל קורתו של שר התורה וגאון ישראל, מרן ה'חתם סופר' זיע"א, ישב ועסק בתורה אחד מבחירי תלמידיו, ושמו מנחם מנדל פאנעט. הוא היה בנו של הגה"ק רבי יחזקאל פאנעט, בעל ה'מראה יחזקאל', ושמו הלך לפניו כתלמיד חביב ואהוב על רבו, שוקד על תלמודו בטהרה ובפרישות מופלגת, ונערץ כבר בהיותו בחור על כל תלמידי הישיבה ועל רבותיו.

כאשר מלאו לו למעלה מעשרים שנה, גברו בו הגעגועים לבית הוריו, והוא החליט ליסוע לבקרם בטרם ימשיך בסדריו בישיבה, וכך ניגש הבחור רבי מנדל ליטול ברכת פרידה מרבו הגדול רבינו החתם סופר.

החתם סופר לא עצר בעדו מלבקר בבית הוריו, אך טרם בירכו בברכת פרידה, עצר החתם סופר וכצופה פני עתידות הביט בתלמידו החביב בעינים מורדות והורה לו: "בדרכך הביתה, תעבור לא הרחק מהעיר אוהעל. דעתי היא שכדאי לך להיכנס לשם להכיר את הרב הגאון אב"ד העיר". כוונתו היתה, כמובן, להאי גאון וקדוש רבי משה טייטלבוים, בעל ה'ישמח משה' זיע"א, אשר הערצה הדת שררה בינו לרבינו החתם סופר.

למרות שהבחור השקדן רבי מנדל לא הבין לכל עומקו את כוונת רבו, הוא קיבל על עצמו כמובן את עצתו, והיטה את דרכו לעבור דרך אוהעל, נכנס אל הקודש פנימה והתעכב שם ימים אחדים, ליהנות מזיוו ולהתבשם מתורתו של צדיק.

בוקר אחד בהיותו באוהעל, לאחר תפילת שחרית, יצא הבחור לשוק העיר על מנת לרכוש לעצמו דבר מאכל להשיב את נפשו, הוא הביט כה וכה, וירא דוכן פירות צנוע, בו עמדה נערה בת ישראל ומכרה את מרכולתה. ניגש רבי מנדל לדוכן, הצביע על אבטיח בשל, ושאל למחירו. אך לאחר שהנערה נקבה בסכום שגוהר בעיניו גבוה מדי עבורו, פנה ללכת משם ולחפש משה אחר לפת שחרית קלה. אך בטרם הספיק להרחק, שמעה אוזנו את הנערה אומרת במליצה חכמה ובשפת האידש: "צדיק זה בא לבית מלוני, ויפטר בלא מלאנע?" [מלאנע היה כינוי בשפה המקומית ל'אבטיח'].

רבי מנדל נערץ במקומו, נפעם כיצד בת ישראל פשוטה, העומדת בשוק, מסוגלת לטוות מליצה כה שנונה, המבוססת על מאמר חז"ל? מחמת התפעלות, הרים את עיניו לרגע קט, במבט של פליאה, ומבטו נתקל בשגהה בנערה לרגע קצר בודד. מיד הוריד רבי מנדל את עיניו ועזב את המקום.

מיד כששב לאכסנייתו, נפשו סערה בקרבו. קדושתו היתירה שהיתה נר לרגליו תמיד, נפגמה לדעתו באותו רגע אחד של היסח הדעת. הוא נפל ארצה בפיטוט ידים ורגלים, ופרץ בבכי תמרוירי קורע לב. "מעולם לא נכשלתי בכך!" התמוסס רבי מנדל בבכיו, "היאך נכשלתי בראיה אסורה? איך אעשה תשובה על חטא נורא זה?"

בעל האכסניה, שהיה איש נכבד והכיר את נפשו הגבוהה והקדושה של הבחור, שמע את הבכי הנורא הבוקע מחדרו של אורחו הצעיר, ונחרד, בבהלה הוא נכנס לחדר והתעניין לפשר הזעקות. כששמע את סיבת שברון ליבו של הבחור, אורו עיניו ואמר: "יש לי עצה עבורך! הלא חז"ל אמרו 'אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה', והנה, נערה זו ודאי עתידה להינשא. אם תסכים ליקחה לאישה, תהפוך הסתכלותך למותרת למפרע..."

הליכות והנהגות

נדברי ועטרי רבינו ז"ע

הליכות והנהגות יום השבת (ו)

ערב שבת • הדלקת נרות • קידוש • עונג שבת • ליל שבת • יום השבת • קדושת ומעלת יום השבת • סעודות השבת • לימוד ושיעורי תורה בשבת • הבדלה ועניני מוצאי שבת

הדלקת נרות שבת (ב)

מקום הדלקת הנרות

את הנרות יש להדליק על השולחן שאוכלין עליו (בשר"ת "מילי דאבות" להג"ר משה ליב יוסף מרגלית יפה ז"ל ח"ה סימן י"ב אות א'). אחרי שהביא מהפוסקים דעיקר חיוב הדלקת נר שבת הוא שיהיה מונח על השולחן שאוכלים כתב: וכן ראיתי בבית רבי בעל כתב סופר זצ"ל שהנרות היו על השולחן שאכלו עליה ע"כ". וראה במעשה רב סימן ק"ג, וכן נהג רבינו שעל שולחן שאכלו עליו היו דולקים ארבעה נרות לבנים של שעווה (מנהגים תומר דבורה פ"ד אות ז', וכמש"כ בכפ"י יונה המובא בליקוטי מהר"ח דף י"ג ע"ב של פ"ח יפחות מד' נרות לכבוד שבת, וראה לשון הרמ"א סי' רס"ג ס"א).

נרות נוספים בחדרו

זולת הנרות שהדליק רבינו על השולחן כאמור, הוסיף להדליק בחדרו עוד שני נרות גדולים של שעווה שהיו דולקים עד למחרתו איזה שעות ביום. ובחורף הוסיף נכרי לבית מדרשו לתפילת שחרית והניח אחד בבית המדרש והשני בעזרת נשים (לקח"ב ריש הקדמה לח"ג, וכתב: "וברם זכורה אותה חשובה לטוב שמה היה גליקל דייטש ע"ה שנדה כל ימיה אותו הנרות בכל ע"ה, והיתה הולכת ביום ש"ק לעזרת נשים להתפלל אל מול נרה. גם היה מנהג הכבודה הזאת לתקן מדי שנה מפשתן היותר יפה שלשה כתנות למזן ד"ע").

מלאכות ושבותי אחר הדלקת נרות

אפילו לשיטת הפוסקים הדלקה היו קבלת שבת ונאסר אחר"כ במלאכה (ראה סי' רס"ג ס"א), ולכן לכתחילה יש להקדים ולהטמין קודם שידליק, מכל מקום בהטמנה בדברגן לא החמירו בדיעבד, ואם כבר הדליק מותר עדיין להטמין (שר"ת אור"ח סי' ס"ה). ומי שכבר קיבל שבת מותר להנות ממלאכת ישראל שעדיין לא קיבל שבת (שר"ע סי' רס"ג ס"א ומג"א שם סק"ג), והטעם לפי שיכול גם הוא עצמו להחזיר נדרו במה שהקדים לקבל שבת (הגהות על גיליון השו"ע שם, ובחידושים עמ"ס שבת ק"א ע"א).

סגולה כשנפל נר שבת על המפה

"ראיתי בחבמי ז"ל [הלא הוא רבי יוסף יוזפא בנו של רבינו החת"ס ז"ע], כשנפל נר שבת על המפה היה מניח בעד הנר מלחם השבת, וככה מעצמו, כן ראיתי כמה פעמים, והיה זה בקבלה מאביו מרן החתם סופר זללה"ה" (לשון השבט מייחודה בשלח ד"ה ואת).

מצוה להסתכל בנרות של שבת

מצוה להסתכל בנרות של שבת לאהדורי בקדושי דבי שמשא, והוא תיקון לחטא הרגלים הנקרא פסיעה גסה הנוטלת מאור עיני"ו של אדם, כי ת"ק בגימטריא ב' פעמים נר, והיינו נר הנחכה ונר שבת (דרושים ואגדות חתם סופר לפרשת מקץ דף קמ"ג טור ב' ד"ה הנה. וע"ש בהגהות המו"ל שציין לדברי הרמ"א אור"ח סי' רע"א ומג"א וא"ו שם).

"קבלת מצות שביתה"

קודם שהלך לבית מדרשו בערב שבת סמוך לחשיכה, אמר להרבנית "מאך שבת" ["עשי שבת"] (מנהגים תומר דבורה פ"ד ס"ו). והגרע"מ סופר פ"ג הערה מ"א ביאר כונת רבינו שהוא כנראה על משקל הפסוק ושמרו ב"י לעשות את השבת, ועפ"י מה שכתב רבינו בהגהות שו"ע סימן רע"א ובת"מ פרשת כי תבוא עה"פ אשר לא יקום, דהשוות בשבת בשב ואל תעשה ולא קידשו בכניסתו לומר ששבת לשם מצות שבת לא עשה כלום, בדשוא"ת לא יכיר ששבת לשם מצותו, וממילא נשים שמקבלות שבת ע"י הדלקת הנר ומברכות "להדליק נר שבת" הרי מגלות דעתן ששבתן לשם מצות שבת, ושפיר עושות השבת ע"י הדלקת הנר, ע"ש).